

המספר הקודם אליו, כי הלשון אחד אם לא שהוסיף שנים. וידמה, שיהיו השנים הנותרות האלה מזמן הגאולה עד תחית המתים, כי אז יהיה אושר האמתי ויבוא "צדק עלמים" (ט, כד) ויהפוך הקב"ה "אל עמים שפה ברורה" וכו' (צפניה ג, ט). לזה אמר: "אשרי המחכה". ועוד אמר: "אלף" שהוא האלף החמישי ושל"ה, שיהיה תכליתם וסופם שנת ה' אלפים ושל"ה לבריאת עולם, שאז יהיה - "קץ הפלאות" (יב, ו); ויברא ה' חדשה בארץ,⁴⁶ בתחית המתים.

והמלאך אמר לדניאל: "ואתה לך לקץ" וכו' (יב, יג), כאמור אתה דניאל אין לך עסק בקץ הגלות ובקיבוץ גלויות, כי לא יהיה בימך, אבל שים מחשבתך בקץ הפלאות שהוא, תחית המתים, כי תנוח מחיי העולם הזה ואז בזמן ההוא תעמוד לגורלך ב"קץ הימין" (שם). ובקץ הזה האחרון "אשרי המחכה" ואשריו מי שיגיע אליו לראות ישועת ה'. על זה תן לבך אשר תזכה אליו, ולא לשאר הקצים שלא יהיו בימך.

הנה התבארו ששת המספרים שנאמרו לדניאל שהם: האחד - "עדן ועדנין ופלג עדן"; הב' - "אלפים ושלש מאות"; הג' - שבעים⁴⁷ שבעים; הד' - מועד מועדים וחצי; הה' - "ימים אלף ומאתים ותשעים"; הו' - "אשרי המחכה" וכו'. כולם מסכימים לדברי המגילה מכל צד ושכולה אין בהם.⁴⁸

ויצא מהם כולם, שתהיה הגאולה כפי זאת כונה המקובלת מהמגילה שנת ה' אלפים רצ"ד ליצירה ותחית המתים שנת ה' אלפים של"ה. ואם לבך נוקפך על חילוף ל' השנים האלה שיש בין הקץ אשר כתבתי כפי דעתי במעיין הח' תמר י' מזה המאמר לזה הקץ מהמגילה, אמור מעתה שב' מאמרים מסכימים אמתיים, כשתהיה התחלת התשועה בשנת ה' אלפים רס"ג ליצירה כאשר הורוני מן השמים ותהיה השלמתה בדברי המגילה בשנת רצ"א. ותהיה האמת מסכמת מכל צד.

אוצר החכמה

השער השני וזה שער השמים

מהמעין הי"ב הזה בהסכמת המשפט התכונניית⁴⁹ למה שפירש במועדים והקצים שראה דניאל.⁵⁰ ויצמחו בו שמונה תמרים.

התמר הא' בביאור המחברות משבתאי וצדק. החוזים בכוכבים ראו שכל הדברים המיוחדים בזה העולם השפל הם מסובכים ומסודרים בפרטיות מהתכונות השמימיות ותנועותיהם, לפי ששינוי השמים ותנועותיהם לא יושג, כי אם מפאת הכוכבים שתנועותיהם ושינויים מושג אלינו. וחידוש ערכי מצביהם נראה אלינו. ולפי שראו בנסיונם שז' כוכבי לכת הם היותר פועלים בזה העולם המשתנה מהכוכבים הקיימים, וזה לרוב שינוייהם והתחלפות מצביהם לקורבתם יותר מזה העולם השפל לכן ייחסו אליהם כלל שינויי העולם הזה. ובעבור שהיותר עליונים הם שבתאי וצדק והיותר גדולים זולת השמש והיותר מאוחר התנועה ומעטי השינוי, ייחסו אליהם השינויים גדולים הקורים בעולם כפי המחברות למה שמחברת הוא המצב והיחס היותר הסכמי

תמר א
מחברות
שבתאי וצדק

46 לפי ירמיה לא, כא. 47 בנדרפס: "שבעים". 48 לפי שיר
השירים ד, ב: ו.ו. 49 חכמת האסטרונומיה. 50 השער המובא
להלן, מיוסד על השער הרביעי ממגלת המגלה, עמ' 110 84.

ומתחדש בכוכבים. לכן גזרו אומר בעלי המלאכה הזאת, שכל מאורעות שבעולם יבואו לסיבת מחברת שבתאי וצדק. ולהיות השינויים הגדולים מחולפי המדרגה זו גדולה מזו, מפני זה שער החכמים יודעי העתים באותם מחברות מדרגות זו למעלה מזו, כפי המקומות. וביאור זה, כי ממחברת שבתאי וצדק ממזל מן המזלות עד שובם להתחבר שנית, יעברו כ' שנה בקרוב וב' מחברות זו אחר זו לא יבואו במזל אחד בעצמו, אבל ייעתק המחברת ממזל למזל באותו זמן. וזה כסדר השלישיות, כי הי"ב מזלות מתיחסים על איכיות היסודות הד'. ג' מזלות מהם כפי כל יסוד ויסוד, לא רצופים זה אחר זה. אבל ד' מזלות ראשונים שבאפודה: טלה, שור, תאומים, סרטן הם מזלות האש והאור והעפר והמים, אך לא כסדר הזה. וד' מזלות אחרים: אריה, בתולה, מאזנים, עקרב הם גם כן מזלות ד' היסודות. וכן הד' אחרונים: קשת, גדי, דלי, דגים הם בזה הדרך עצמו. וכשנשים תחילת המחברות במזל טלה שהוא הראשון ממזלות האש, תהיה י"ב פעמים רצופים מחברתם בג' מזלות האש, שתהיה בדילוג מח' לח' מזלות. וכל אחד מכ' לכ' שנה, כי האחד בטלה והב' בקשת והג' באריה, וכן כולם עד י"ב. ואחרי אלו הי"ב מזלות, לא תחזור המחברת אל טלה אבל ייעתק אל שור הוא הראשון משלישיות העפר ותהיה בג' מזלות. וזה השלישיות י"ב פעמים אחרים באופן הנזכר בג' מזלות העפר. משור לגדי ומגדי לבתולה ומבתולה תחזור לשור, וככה עד מלאות י"ב מחברות. ויתמיד זמן י"ב מחברות ר"מ שנה עד שיתמו המחברות בבתולה. ואחר זה לא תחזור המחברת אל שור, כשאר פעמים, אבל תעתק אל תאומים שהוא הראשון מג' מזלות שלישיות. ויהיו י"ב מחברות אחרות בג' מזלות האור ר"מ שנה בקרוב ואחר תעתק המחברת לסרטן ראש המזלות שלישות המים ותהיה זמן ר"מ שנה, בדרך הנזכרת. ואחר תעתק לאריה הב' ממזלות האש. ותחזור פעם שנית י"ב הקפים, כמשפט הראשון. ואחר תועתק אל בתולה השני ממזלות העפר ותעשה י"ב הקפים כמשפט. ואחר למאזנים השני למזלות האור כנזכר. ואחר תועתק לעקרב שני למזלות המים ותעשה כמשפט. ואחר לקשת ג' למזלות האש ותעשה כמשפט. ואחר אל גדי שלישי ממזלות עפר ותעשה כמשפט. ואחר אל דלי ג' ממזלות האור ותעשה כמשפט. ואחר לדגים המזל האחרון מג' מזלות של יסוד המים ותעשה כמשפט. ותחזור לטלה וכן חלילה. ויהיו אם כן, בכל י"ב העתקות זו אחר זו קמ"ד מחברות, כי כל אחת מההעתקות תכלול י"ב מחברות וי"ב פעמים יעלו קמ"ד. ויהיה כולו ב' אלפים תת"ס שנים.

ובזה הדרך חילקו חכמי התכונה המחברות האלה בכלל לב' מדרגות: האחת, המחברות הקטנות מעשרים לעשרים שנה בשלישות אחד בעצמו; והב', מהאמצעיות שהם מס' לס' שנה בשוב המחברת הקטנה למזל הראשון מהשלישות שהתחיל בו. ואלו הן הד' והז' והי' מאותם הי"ב; והג', מהמחברות הגדולות מקל"ט שנים בקירוב בהעתיק המחברת מג' על ג' אחר י"ב מחברות בשלישות הקודם. וזה בהמשכות המחברות זו אחר זו בכל י"ב מזלות; והד', המחברת הרבה מתקנ"ג שנים ושליש למספר אחר כמוהו והיא, כשתשוב המחברת הגדולה להעתיק אל המזל הב' מהשלישות הזאת ותהיה אחר עבור ד' מחברות גדולות מד' מזלות ראשונים מהד' שלישיות בשובה להעתיק בשני מהם מהשלישיות הראשון. ולפי שד' פעמים קל"ט שנים פחות מעט יעלו לתקנ"ט, לכן המספר הזה מהשנים ימי המחברת הרבה; הה', המחברת העצומה אחרי אלפים תת"ס שנה בשוב העתקת המחברות גדולים למזל אשר היתה פעם אחרת בו. ולפי שיהיה אחר י"ב מחברות גדולות שכל אחד מהם קל"ט שנה וגם היא אחרי מחברות רבות שכל אחת

מחברות
שבתאי וצדק
נחלקות לשתי
מדרגות

מהם תתקנ' שנה, לכן זמן המחברת העצומה הזאת ל"ב אלפים תת"ס שנה ופועל כל אחד מה' מדרגות מחולף מחבירו בעוצם ובחולשה, לפי שהמחברות הקטנים מורים על לידת המלכים ומלחמותיהם ומאורעם ומיתתם והעתק מלכויות, ומאורעות עיר ועיר מדינה ומדינה.⁵¹

הוראות
המחברות
לסוגיהן

ואמנם המחברות האמצעיות הוא בהעתיק מלכויות ממשפחה אל משפחה בהיותם גוי אחד. וכן מאורעות המחוזות והמלכויות בכללן. ופועל המחברת הגדולה הוא יותר גדול בהסב הגדולה מגוי אל גוי⁵² והשתנות המזגים, מנהגים נהוגים מרוב השנים והתחדשות הרעשים הגדולים והבצורת המופלא וחורבן העיירות. ופועל המחברת הרבה הוא הנחת הנימוסים החדשים והתחלת האמונה וחורבן המחוזות וישוב האמונות ודומיהם. ופועל המחברת העצומה הוא השינויים הגדולים ועצומים מאד. והענינים היוצאים מדרך טבעי מבהילי האנשים ולידת הנביאים הגדולים עושי הפלאות והנסים, מניחי תורת אלהית ומצוות קדושות ומגלה סודות.

הרי לך בזה ביאור ענין המחברת של שבתאי וצדק במספרם וזמנם וערכם. והנה לא יהיה הדיבור בשער הזה ^{לפי החסד} דבר ממה שיורו המחברות הקטנות ולא מהאמצעיות, כי הם חדושים קטנים ואינם מעניניו. אבל תהיה הבחינה והעיון בהוראות המחברות העליונות, הגדולות והעצומות.

התמר הב' בביאור שהמחברת הגדולה אשר במזל דגים היא העצומה. דע, כי אין המחברת העצומה בכל אחד מהמזלות הי"ב בערך⁵³ לאחרת כבר קדמה באותו מזל קודם אליה ב' אלפים תת"ס, שאם כן יתחייב שיהיו המחברות העצומות הן הן המחברות הגדולות ולא תהיה התחלפות המחברת הגדולה מן העצומה בעצם ובפועל כי אם הערך והבחינה בלבד, כי תקרא גדולה בערך הקודמת לה. ובערך⁵⁴ הגדולה הקודמת תקרא עצומה ולא תהיה אם כן פועל המחברת העצומה יותר גדול ועצום מפועל הגדולה כיון שהכל אחד. והוא הפך הסכמת כל החכמים ששמו מדרגות מחברות האלה מחולפי הפועל בעוצם וחולשה ולא בלבד בבחינת וצירוף שכלי. אבל מן המחוייב שנייחס למחברת העצומה מזל אחד מיוחד מהי"ב מזלות אשר בשוב המחברת הגדולה אליו ביחוד תהיה עצומה ופועלה נורא מאד. ואמנם מהו המזל בעל המחברת העצומה, אין לנו דרך לדעתו אלא בנסיון ובחיפוש מפאת הפועל שתעשה כל אחת מהמחברות מהמחברת הגדולה. כי המחברת ראינו פעולתה יותר עצומה והמזל שהיתה בו המחברת הוא בעל המחברות העצומות מדי שובו לאחר ב' אלפים תת"ס שנה. ואין אם כן להודות למי שאמר שמזל טלה הוא בעל המחברות העצומות להיותו המזל הראשון באפודה אחרי ראותינו שבהיות המחברת הגדולה במזל אחר יחדש חדושים גדולים ושינויים יותר עצומים ממה שיעשה בהיותו במזל טלה. ואיך אפשר שתתחדש המחברת הגדולה פועל יותר עצום מהמחברת העצומה. והראשיות שבחנו במזל טלה אינו ראייה, כי דבר הסכמי אצלם לא טבעי כיון שהחגורה היא עגולה שאין לה התחלה וסוף בעצם והחלט טבעי. ואם יאמרו שהוא כן להיותו בית כבוד לשמש, הנה האריה היה ראוי יותר בזה שהוא ביתו כל שכן שגם מזה המין יתר שאת במזל דגים. ואם אמרו שהראשיות במזל טלה מפני היותו ראשון בעיקור וחיתוך קו משווה היום עד שיעשו התוכנים התחלת השנה בהכנסת השמש בו הנהגת ראשית מאזנים היא ככה. ותורתנו עשתה בו התחלת השנה בראש חודש תשרי ביום ראש השנה. והדין שתהיה במאזנים תחילת השנה בהחלט, כי

תמר ב
המחברת במזל
דגים

51 לפי ר"א אבן עזרא דברים ד, יט. 52 לפי ירמיה כה, לב. 53 ביחס. 54 ביחס.

היא דומה לתחילת ההריון להיותו התחלת זמן הזריעה בהטמנת הזרעים בארץ, עד שמפני זה אמרו שבו נברא עולם. ומי שאמר בניסן היה, לפי שחשב, שהדברים בצביון ובקומתן נבראו ואחרי צמיחתן נבראו. ואף שנודה בזה ראשיות והתחלת לטלה ולמאזנים, הנה זה בערך⁵⁶ אל תנועת השמש לא בערך תנועת שבתאי וצדק ומחברתם עבור שהם למעלה ממנו. אבל האמת הוא, מה שאמרתי, שכאשר נדע המזל אשר בהיות המחברת בו תעשה יותר עצום ונורא ונפלא ממה שיעשה בהיותה בכל שאר במזלות הרקיע, המזל ההוא בלי ספק הוא בעל המחברות העצומות.

טיב הוראות
מחברת דגים

והנה כשחיפשנו בפעולות כל המחברות הגדולות אשר היו מימות עולם, מצאנו ראינו שלא היתה מחברת שעשתה באומות פועל גדול כל כך שינוי עצום בענין הגופיי והנפשיי כאשר עשתה המחברת הגדולה משבתאי וצדק כדגים, שהיתה בשנת ב' אלפים ושס"ה לבריאת העולם בהיות ישראל במצרים ג' שנים קודם לידת משה רבנו עליו השלום, שעשתה אותם שהיו אסורים בזיקים בתכלית העינוי והפלגת ההשפלות והבזיון פתאום מאירים ומזהירים בכבודם ומעלתם ואמונתם, ככוכבי השמים; ואת מעבידיהם השמיד וארצם חריב במסות, באותות ובמופתים עצמו מספר. ואותם גאל משם בהוליד להם איש אלהים⁵⁶ קדוש הוא. והמחברת ההיא הורה בהם הנבואה והכינים והזמינם לחול בתוכם השכינה והאלהות ותורה מן השמים⁵⁷ והליכה במדבר במסות ובנסים, עד בואם לכנען וכבשוה בדברים בלתי טבעיים. וראינו המחברת הגדולה שהיתה במזל טלה אחרי זה ר"מ שנה בקרוב לא חייבה ענינים גדולים כאלה, לא באומה אחרת מאומות העולם ולא בישראל, כי התחילה באחרית ימי אהוד השופט ונמשך עד סוף השופטים שהיה ענינם קרוב למנהג טבעי ולא נתחדש אז בעולם מהדברים הגדולים שנתחדשו במחברת הקודמת. כי עם היות שהשופטים הושיעו את ישראל מכף אויביהם, לפעמים היו אז בני ישראל חורין בא ארצם, אלא שהיו להם מלחמות סביב כשאר האומות לא כשהיו במצרים בתכלית השפלות. והמחברת העצומה בדגים הורה להם תכלית המעלה. ואם בשאר האומות, כי היא הגדולה אומת הטרויאני⁵⁸, כמו שאספר.

סיכומו של דבר

כללו של דבר, שהמחברת העצומה שנעשה בדגים העתיק אותם מן הקצה אל הקצה אשר בתכלית המרחק. אם כן, איפה מן המחוייב שנודה, שהמחברת הגדולה שהיתה בדגים היא באמת המחברת העצומה. וראוי היה להיות בדגים המחברת העצומה להיות לב' כוכבים הטובים והישרים המאשרים ממשלת גדולה כזה המזל, כי היא בית צדק ובית כבוד נוגה. גם כי סוף מדרגת המחברת העצומה ראוי שתהיה במזל שהיא סוף הי"ב מזלות אשר הוא בדגים. ובכלל אומר, שמחברת דגים היא מחברת הישראלית המורה על בני ישראל להקים אותם מאשפות ולהרימם למעלה מכוכבי אל ובעבורה חל עליהם האור האלהי. ובא עם ה' מבית האסורים יצא למלוך⁵⁹, כמו שאבאר.

תמר ג

התמר הג' בביאור חמשת הסיבות שהמחברת הגדולה מדגים מורה על אומת ישראלית:

ישראל משולים
למים

ראשונה, שדגים הוא אחד ממזלות המים ועניני ישראל היו יותר דומים לטבע המים משאר

55 ביחס. 56 לפי שמואל א' ב. כז. 57 לפי בראשית כא. יז. 58 טרויה. 59 לפי קהלת ד. יד.

היסודות, לפי שהמים הם יורדים מלמעלה למטה לארץ לרוות פני תבל⁶⁰ ובהם יצמחו תוצאות הארץ וכל אשר עליה. גם המים התנועעו מהאוויר, אם בגשמים היורדים כפי תנועת האוויר ורוח צפון תחולל גשם, ואם בימים בהרים קצת גליהם והשפיל קצתם, לפעמים יתנועעו בנחת ובהשקט ולפעמים בשערה ישופם. וככה ישראל מושפעים מלמעלה להמשיך ולהשלים הנמצאים השפלים בדבקות האלהי הישרה קדושה, עד שמפני זה תכלית המין ובעבורה נבראו כל בני אדם. וכלל הדברים השפלים ומונהגים ומושפעים מהרוח האלהי ורצונו יתברך פעמים ירומם מעלה מעלה ופעמים ישפילם עד עפר, ופעמים ישקיטם ופעמים יסעירם, עד שמפני זה התעסקו האבות כולם במים. והוכיח אברהם על אודות המים ואליעזר בנסיונו פעם ההשגחה בעין המים. ויצחק ויחפור בארות המים וברכת יעקב בשקתות המים. וישראל נדונו במים בפרעה. ובמשה נאמר: "מן המים משיתהו"⁶¹ (שמות ב, י). ובברחו מפרעה: "וישב על הבאר" (שם ב, טו). ולכן רודפיהם השליך בים ובקע הים; ונסיונותיו היו במים "אשר ניסתו במסה" (דברים לג, ח). ודוד ציוה להמליך שלמה בנו "אל גיחון" (מלכים א' א, לג) על המים. וכן אמר בלעם עליהם: "יזל מים מדליו" (במדבר כד, ז). וכל זה יורה היות דגים ממזלות המים יש לו יחס על⁶² אומה ישראלית.

ד"ר יוסף קאסר

הסיבה הב' ויותר פרטית להיות מזל דגים בין כל מזלות המים בית צדק. ואברהם אבינו תחת צדק היה, כמו שנראה ממזגו הישר וידו הרחבה ואמונתו וצדקתו והצלחתו ועושרו. לכן חכמי הקבלה ששמו הספירות הקדושות התחלות לטבעי הכוכבי לכת ומשפיעות אליהם. ושמו, שמספירת החסד יבוא טבע הטוב והישר. ומגבורה יבוא מאדים, ומתפארת טבע השמש. וכן כולם אמרו שספירת אברהם היתה חסד דכתיב: "חסד לאברהם" (מכה ז, כ). ויתחייב שצדק יהיה כוכבו. ולכן אמר הנביא: "מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו" (ישעיה מא, ב). ובסוף מסכת שבת (דף קנו, ע"ב) דרשו חז"ל שאמר הקב"ה לאברהם מאי דעתך שהיה צדק במערב וקריר אנה מוקימנא ליה במזרח ונהיר, שנאמר: "מי העיר ממזרח" (ישעיה מא, ב). רוצה לומר, שאם היה צדק השולט עליו חלוש להיותו מערבי לשמש במולדתו תחת ניצוציו, הנה יתברך יתן לו חוזק כאילו היה מזרחי ומאיר בעצמו. יהיה אם כן, שיהיה מזל אברהם דגים שהוא בית צדק, כמו שזכרתי. גם דגים הוא בית כבוד נוגה, ונוגה היתה כוכבה של שרה אמנו, כמו שיורה יושר מזגה ונדיבותה ויופיה. וכבר נודע אצל הקדמונים שנוגה במדרגת אשת צדק כמו שהלכנה נקבת השמש, עד שמפני זה היו קורין עובדי עבודה זרה לשמש 'בעל' וללכנה 'אשה'. ובהיות אברהם תחת צדק שהוא הזכר מהטובים, היתה שרה תחת נוגה נקבת הטובים. לכן בכוא המחברת הגדולה לדגים שהוא בית צדק ובית כבוד נוגה הוראתה על בני אברהם ושרה עדת ישראל בפרט ובייחוד.

צדק - כוכה
אברהם; נוגה
- כוכב שרה

אוצר החכמה

הסיבה הג' להיות המחברת הגדולה והעצומה והכוללת להם היה ראוי שפעולותיה מורות על כללות העולם בעצם והאומה הישראלית כללות המציאות כולו. לכן היו בשורשיה דמות שורשי העולם וסיבותיו במדרגת ארבעה יסודות היו ארבע אמהות. גם היו בזאת האומה שבעה רועים: אברהם יצחק ויעקב משה אהרן דוד ושלמה, כמדרגת שבעה כוכבי לכת. גם בזאת האומה שנים עשר שבטים בדמות שנים עשר מזלות המקיפים העולם. וגם באומה הזאת שלושה

המחברת מורה
על אומת
ישראל

60 לפי ישעיה יד, כא. 61 בנדרפס: "משיתהו". 62 אל. הדפוסים, חסר.

63 "העולם בעצם והאומה הישראלית" כך בנדרפס, אך ביתר

מדרגות: כהנים, לויים, ישראלים. ונחלקו ספרי הקודש לתורה, נביאים וכתובים. והמקדש לחצר ואולם ודביר נחלק כנגד שלושה עולמות הרוחני והשמימי והשפל הזה. ורמזים הרבה מלבד אלו תמצא. לכן הוראת המחברת תיוחס על האומה הישראלית.

הסיבה הד' שלהיות המחברת הזאת מורה על הענינים האלהיים מושפעים על בני אדם, היה מן הראוי שתתראה פעולתה באומה היותר מוכנה לחול עליה זה השפע האלהי, כי הכנת המקבל תיחד בפרטיותו ההשפעה האלהית כוללת. ולהיות ישראל לבד מכל שאר האומות מוכנת לחול בה הדבקות האלהי והשפע הנבואי מלידה ומבטן ומהריון.⁶⁴ לכן היתה המחברת מורה ביחוד על האומה.

הסיבה הה' היא, שלהיות המחברת העצומה ענינה להעתיק האומה והנושא המקבל אותה מן הקצה אל הקצה. רוצה לומר מן ההפך האחד בתכלית המרחק אל ההפך השני. לכן לא תחדל פעולתה על ממוצעת מן הגדולה והישוב להוסיף גדולתה. אבל פעולתם תחול בהכרח על אומה שפלה בתכלית ופחותה בתכלית משועבדת בארץ לא להם⁶⁵ כדי שתוכל המחברת להעתיק לתכלית המעלה העליונה. ולהיות האומה הישראלית בזה הקצה והשפלות והגרעון בהיותם עבדים למצרים מה שלא היה אומה מהאומות, לכן חל שפע אותה המחברת העצומה בזו האומה להעלותה, גם עלה על במתי ההצלחה האנושית ממה שיסבול טבע אדם באופן ששינויו נורא ועצום, עד בעיני אדם יפלא הגדלת המחברת העצומה בהיותם שקטים על אדמתם כשאר האומות, לפי שלא היתה פעולת המחברת להעתיק מההפך אל ההפך. אבל בהיותם משועבדים ומעונים בגלות מצרים ונוסף ענים וחלצם כפלי כפלים דע שהעתיקם המחברת מהפך להפך מתכלית העוני והשפלות לתכלית המעלה והגדולה. וכבר אמרו חז"ל⁶⁶ שפ"ד שנה קודם הגאולה נשתעבדו ישראל במצרים בעינוי גדול ואז בלא ספק היה בקרוב זמן המחברת פ"ד שנה קודם הגאולה. התבאר אם כן, הסיבות האלה שהמחברת דגים העצומה מורה על רוממות וגדולת ישראל.

התמר הד' איך הורו המהברות הגדולות שנעשו אחר העצומה ההיא על שאר האומות. הנה מצאנו ראינו⁶⁷, כי כמו שהמחברת הגדולה הישראלית מדגים שהיה בשנת ב' אלפים ושס"ה לבריאת העולם בהיות ישראל במצרים ג' שנים קודם לידת משה רבנו עליו השלום, העלתה והגדילה האומה הישראלית, ככה שאר החברות כולם הגדילו שבאו אחריה בסדר שמור מרל"ז שנה בקרוב אל רל"ח שנה בקרוב אל י"ב מזלות זה אחר זה בסדר, כמו שהם באפודה זה אחר זה, כל אחד מהם הגדילה והעלתה אומה מאומות העולם. וביאור זה, כי אחרי המחברת העצומה הנזכרת קקל"ח שנה בקרוב היתה מחברת גדולה שנית לאותה שבדגים במזל טלה בשנת ב' אלפים תר"ג לבריאה. ובאותה המחברת נבנית העיר הגדולה טרויה והגדילה מלכות הטוריינים ואומתם. והיה זה לפ"ג שנה מהמחברת ההיא, כמו שהיתה גאולת ישראל לפ"ג שנה ואז גברו אנשי טרויה במעלה וכבוד וממשלה עד סוף אותה מחברת. ותקרא זו מחברת הטוריינים.

ואחר רל"ח שנה בקרוב בשנת ב' אלפים תתמ"א לבריאה היתה מחברת שור שלישית לאותו שבדגים העצומה, ובתחילתה לל"ב שנים התחילה מלכות הלטינית באיטליאה ממלך אחד הנקרא לאטיניס, ונתחדשה אז לשון הלאטין ונמשכה מלכותם כל ימי המחברת ותקרא מחברת

64 לפי הושע ט. יא. 65 לפי בראשית טו. יג. 66 מדרש בלתי ידוע. 67 לפי איכה ב. טז.

טעם לתחולת
שפע המחברת
בישראל

תמר ד
הוראות יתר
המחברות
הגדולות
מחברת טרויה

מחברת
הלאטינים

הלאטינים.

המעיין

ואחר כך רל"ח שנה בקרוב שנת ג' אלפים וע"ט שנים לבריאה היתה מחברת גדולה במזל תאומים. והוא הד' לאותה עצומה שבדגים. והמחברת ההיא הגדילה אומת אשור ומלכיהם פול⁶⁸ ותגלת פאסר,⁶⁹ ושלמנאסר⁷⁰ וסנחריב.⁷¹ והיתה נינוה העיר הגדולה כסא מלכותם וכל ימי המחברת ההיא משלו בני אשור ברוב העולם ותקרא זאת, מחברת אשורית.

מחברת בבל

ואחר כך רל"ט שנה בקרוב שנת ג' אלפים שי"ח לבריאה היתה המחברת הגדולה במזל סרטן החמשית לדגים. ואותה המחברת הגדילה מלכות בבל בימי נבוכדנאצר ואויל מרודך בנו ובן בנו⁷². וכבר זכר הנביא ירמיהו⁷³ ריבוי הארצות אשר כבש ולכן אמרו חז"ל⁷⁴ שמלך בכיפה. גם חייבה המערכת ההיא ממשלת פרס ומדי כבבל ותקרא זאת, מחברת בבל.

מחברת יוון

ואחר קקל"ח שנה שבקירוב שנת ג' אלפים תקנ"ו לבריאה היתה מחברת גדולה באריה הששית לדגים. והגדילה והקימה מלכות היוונים שקמו אחרי אלכסנדר מוקדון והלאה, ומלכותו בכל משלה.⁷⁵ כי לא נשאר מהישוב כי אם החלק המועט שלא נכבש. ותקרא מחברת היוונים.

מחברת רומא

ואחר רלח' שנה שנת ג' אלפים ותשצ"ד לבריאה היתה מחברת גדולה במזל בתולה השביעית לדגים. והגדילה מלכות רומי ופשטה אותו בכל גלילות הארץ ומשלה בכיפת העולם. כתחילת המחברת הזאת מת ישוע הנוצרי ונתחדשה דתו אחר מיתתו בידי הרומיים ובארצם באופן שהיתה דתו מצרנית⁷⁶ לממשלת רומיים. ולא הורה לידתו רק על מיתתו. ולכן הגדילה אותו ודתו במותו, אך לא בחייו. ותקרא מחברת הרומיים.

מחברת הנוצרים והגותים

ואחר כך רל"ט שנה בקרוב שנת ד' אלפים ל"ג לבריאה, היתה מחברת גדולה במזל מאזנים. והיא מחברת אחת לאותה עצומה שבדגים. והמחברת הזאת הגדילה אומת הנוצרים המחזיקים בדת ישוע, כי במקום שהיו קודם לכן שנים שלושה גרגרים בראש אמיר⁷⁷ נרדפים מכל מלכי הארצות ונידונין כולם למיתה הנם כתחילת המחברת הזאת למ"ה שנה ממנו קם קוסטאנטינו קיסר רומי והחזיק בדת ישוע ופרסם בכל העולם אלהותו. ונתן רומי וכל איטאליאה לכומרי ישוע מתנה מוחלטת והעתיק כסא הקיסרות לארץ יוון, העיר הגדולה. גם בזו המחברת נתרכה ונתגדלה אומת הגוטי,⁷⁸ שהיתה שוכבת מקדם מקצווי ארץ אשכנז. ויצאו מארצם מפני כובד מלחמה ופשטו באירופה ומשלו בכל מלכויות ספרד ומלכות צרפת ואיטאליאה וברומי וציציליאה ודלמסיאה. ומפני שלקחו גם הן דת ישוע תקרא זאת המחברת, מחברת הנוצרים והגוטים.

מחברת האסלאם

ואחר כן רל"ח שנה בקרוב היתה מחברת גדולה בעקרב התשיעי לדגים בשנת ד' אלפים ורעא'

ביהודה. סופו שנרצח בידי שני בניו. 72 בלשאצר. 73 ירמיה כה, טו כז. 74 פרקי דרבי אליעזר, פרק אחד שער, עמ' צז. 75 לפי תהלים קג, יט. 76 צמודה. 77 לפי ישעיה יז, ו. 78 קבוצת שבטים מצפון אירופה, שהתיישבה בדרום אירופה במאות 4 ו-6 לספירה, בשלבי התפרקות האימפריה הרומית. מוצאם של אלו, הגותים, הוא מסקנדינויה, ויש מספרים כי בעבר ישבו הרחק בצפון, על חופיה ואייה של שוודיה.

68 הוא המזוהה עם תגלת פלאסר השלישי (אוצר ישראל, עמ' 226; דעת מקרא, מלכים ב, יט, עמ' תרנו). 69 תגלת פלאסר השלישי, מלך אשור (745-727 לפנה"ס). על פי המתואר בספר מלכים ב טו, כט, הוא הגלה את חלק מעשרת השבטים. 70 שלמנאסר החמישי, מלך אשור (727-722 לפנה"ס), היה בנו ויורשו של תגלת פלאסר השלישי. 71 סנחריב, בנו ויורשו של סרגון השני מלך אשור (704-681 לפנה"ס). עלה לשלטון בשנת 705. שלטונו התאפיין בהיעדר יציבות וריבוי מרידות. מפורסמת מלחמתו של סנחריב

לבריא. היא הקימה אומת הישמעאלים בני ערב בקום מחמד נביאם אשר משל הוא וזרעו אחריו ברוב ארצות המזרח וארצות האפריקה. ובסוף זאת המחברת באו הערבים לארץ אדום. וכבשו כל מלכויות ספרד וחלק גדול מצרפת ואיטאליאה ורומה.⁷⁹ ונקראת מחברת הישמעאלים.

מחברת צרפת

ואחרי כן רל"ח שנה בקרוב שנת ד' אלפים תק"ט לבריא. היתה מחברת גדולה במזל קשת העשירית לדגים והגדילה כבוד למלכות הצרפתים, כי לנ"ב שנה מהמחברת הושם כסא הקיסרות בצרפת והיו מלכים קיסרים על כל בני אדום, כמו שהיו מלכי קוסטאנטינה. והתחיל זה בימי קרלו הגדול⁸⁰ שהיה קיסר אדום ומלך צרפת גם כן. ותקרא זו מחברת הצרפתים.

מחברת אשכנז

ואחרי כן רל"ח שנה בקרוב שנת ד' אלפים תשמ"ז לבריא. היתה מחברת גדולה בגדי. הי"א לדגים בתחילת המחברת הזאת הועתקה הקיסרות ממלכי צרפת אל אשכנז בימי קיסר אוטוני.⁸¹ וגברה מלכות האשכנזים ועוד היום עומדת באשכנז כסא הקיסרות. ובמחברת הזאת כבשו הנוצרים ארץ ישראל ומלכו בירושלים ואנטוכיא. ותקרא זאת מחברת האשכנזים.

מחברת טורקיה

ואחר כן קקל"ח שנה בקרוב שנת ד' אלפים תתקפ"ה לבריא. מחברת גדולה בדלי הי"ב לדגים להיותה במזל האחרון שבאפודה, כשנתחיל מדגים. והגדילה אומת התורגמים הם הטורקי עד משלם בארצות פונטו, האפרוסיאה, גליסיאה, ביטיניאה, ליקאוניאה, פושיזיאה, פירסיאה, פאפיליאה, סיליסיאה, קריאה וכל האשיאה הקטנה וכל ארץ יוון, עד שבסוף שנות זאת המחברת לכדו קוסטאנטינה העיר הגדולה בשנת ה' אלפים רי"ג ליצירה. ותקרא זאת המחברת, מחברת התורגמים.⁸²

ובזה נשלמו י"ב מחברות הגדולות האלה נעשו משבתאי וצדק בכל הי"ב המזלות שבאפודה מדגים ועד דלי.

ג הבדלים בין
מחברת ישראל
(דגים)
למחברות שאר
האומות

הנך רואה בעיניך שעם היות שהשתתפו בשכל אחד מהם הגדילה אומה מן האומות, הנה נבדלו י"א מהם בפעולותם מהמחברת מדגים בג' הבדלים: האחד, שעם היות שהגדילו אומותיהם לא היתה פעולתם מופלגת מן ההפך אל ההפך כמחברת הדגים מהאומה הישראלית שהעתיקם ממצב שעבוד אל שתתגבר על אדוניהם ולא כן בשאר המחברות. הב', שבמחברת דגים מלבד מה שהשלימה בשלמות גופני עוד השלימה בנפשי בכבואה ובתורה האלהית ובפלאות, ולא כן שאר המחברות. הג', שהמחברת העצומה מדגים השפעתה על האומה כל כך חזקה שנתן וסיכב אליה בחכמת בוראה מקיום והעמדה עם רוב צרותיה ואורך גלותה מה שלא עשתה אחת משאר המחברות מבריא. עולם עד עתה, כי העמידה מציאות ישראל עד בא חליפתה ושובה שנית אל דגים אחר ב' אלפים תת"ס שנה. אמנם שאר האומות שגברו ונתגדלו בזמן, אבל זכרם מני ארץ⁸² ובשוב המחברת לאותו מזל, לא מצאה נושאה להגדילה שנית והגדילה אומה אחרת תחתיה. כי המחברות שהגדילה אומת מצרים והכנענים ופלשתים, מואב, עמון ועמלק בשוכם

השני ; 955 983 (Otto II, Holy Roman Emperor) היה קיסר האימפריה הרומית הקדושה השלישית לשושלת האוטוניאנית ושליט ממלכת פרנקיה המזרחית, גרמניה של ימינו. 82 לפי איוב יח, יז. 83 לפי שמואל ב יד, ז.

79 רומא. 80 קרל הגדול (Carolus Magnus; 742-814) לספה"ג היה מגדולי שליטי אירופה בימי הביניים, בנם של פפיין הגוף וברטארדה מלאן. קרל היה מלך הפרנקים בין השנים 768, 814 ומלך לומברדיה בשנים 774. הוא גם הוכתר לקיסר הרומאים ברומא בשנת 800 על ידי האפיפיור לאו השלישי. 81 אוטו

שנית היו אומותם נעדרות מהעולם ואין להם זכרון ושם ושארית,⁸³ כמו הטרויאני, לאטיני, אשורים, כשדיים, פרסיים כולם ערכו שמם עם דת הנוצרים. ואומת ישראל עד היום היא נמצאת ובשם ישראל מכונה. ובתורה שקבלו במחברת ראשונה בדגים בהר סיני יהגו יום ולילה. ואולי על זה רמז הנביא באמרו על האומות: "מתים כל יחיו" וכו' (ישעיה כו, יד); ועל ישראל אמר: "יחיו מתים" וכו' (שם שם, יח). וכבר ייעד ישעיה הנביא קיום האומה הישראלית מכל שאר האומות באמרו: "כי אעשה כלה בכל הגוים [איך אותך לא אעשה כלה]" (ירמיה ל, יא), ובסוף נבואותיו אמר: "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה [כן יעמוד זרעכם ושמכם]" וכו' (ישעיה סו, כב).

התמר הה' בביאור מה שיוורה בהיות מזל דגים בהתחבר בו שבתאי וצדק מיוחס אל הענין הישראלי, כמו שזכרתי. לכן כל שאר המחברות הגדולות שנעשו אחריה עד מלאות י"ב מחברות הגדולות כסדר האפודה מי"ב מזלות עד דלי, הוא בהכרח על ישראל ערך מצב המזל בעל כל מחברת ומחברת מהם למזל דגים, מחברת הישראלית. וזה כי בהיות בגלגל ב' גבולים זה לנגד זה כאילו הם הפכיים, הנה הגלגל כולו נחלק לב' אלו המתנגדים, כי ו' המזלות נמשכות אחר הקצה הא' שהם חצי כללות האפודה והם בעלי כוחו רצוני, שכוח אותו הקצה והתחלה אשר להם מתפשט ונמשך לכל אותם ו' מזלות והששה הנשארים באפודה נמשכים אחר הקצה השני בהפך האחד בעלי כחו ומתפשט ונמשך עד חזור הדבר לענין הראשון. ולהיות מחברת ישראל בדגים הקצה הראשון והתחלה הא', יהיה בהכרח הקצה האחר והתחלה המתנגדת לזאת היא המחברת הגדולה, שבכתולה הנכחית והמתנגדת לדגים. והיו אם כן ה' מחברות הנמשכות לדגים בה' מזלות אשר אחריו: טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה. כולם הם מטבע אותה המחברת ראשונה שבדגים נמשכים אליה כפי פחות ויתר ואין אחד מהם מתנגדת אליה. אמנם ו' הנמשכות אחריהן בו' מזלות הנשארים באפודה: בתולה, מאזניים, עקרב, קשת, גדי, דלי היה בתולה הקצה המנגדת והתחלתה בהם. והה' הנמשכים אחריה הם מטבעה. וביאור זה ה' המזלות הנמשכים לדגים יש בהם בכלל ג' ערכים מחולפים לדגים. וזה כי קצתם אינם מביטים לדגים כלל לא מבט אהבה ולא מבט שנאה. והם ב' מזלות, טלה השני לו ואריה השני אליו. ושני אלו אינם מביטים לדגים כלל שהוא התחלתם. וקצתם יש להם מבט שנאה רצוני, מבט מרובע. והוא מזל תאומים הד' לדגים. ויש לו עמו חצי התנגדות. אבל התנגדות שלם ושנאה גמורה היא לבתולה, התחלת הו' מזלות השניים. וקצתם יש להם מבט אהבה והם ב' שור ג' לדגים אליו מבט אהבה וסרטן הה' מבט משולש של אהבה.

ואחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת,⁸⁴ תשכיל, כי אחרי המחברת העצומה בדגים בשנת ב' אלפים ושס"ה לבריאה עשתה מה שעשתה מהגדלת האומה הישראלית, כנזכר. הנה אחרי כן רל"ח שנה בקרוב, שהיתה מחברת גדולה ב' בטלה מזל שני מדגים שהוא בשנת ב' אלפים תר"ג לבריאה להיות טלה בלתי מביט לדגים, לא מבט אהבה ולא הפכה. גם בלתי מביט לבתולה הקצה המנגד. לכן היה שלא הטיבה ולא הזיקה לבני ישראל ונמשכו עניניה כמו שהיו קודם בשבתם בארץ בני חורין, פעמים בשלחה, פעמים במלחמות ובסוף היו נושעים בקורבתם לדגים.

ואחר רל"ח שנה בשנת ב' אלפים תתמ"א לבריאה באה המחברת הגדולה הג' לשור הג' לדגים

תמר ה
חיבור שבתאי
וצדק במזל
דגים

שור - מבט
אהבה לדגים

להיות מבט מכה אהבה לדגים, הגדילה ישראל במעלה, כי בתחילת המחברת נולד שמואל, שאול ודוד ושלמה ונבנה בית המקדש ונתרבה הנבואה בישראל ונמשכה המלכות. אמנם לפי שגם שור מביט מבט אהבה למזל המתנגד בתולה, לכן היו גם כן מהרעות מחלוקת מלכויות, ועבודת עבודה זרה. אלא להיות שור יותר קרוב לדגים היו הטובות יותר גדולות מהרעות.

תאומים - מבט
שנאה לדגים

ואחרי כן רל"ח שנה בקרוב, בשנת ג' אלפים ע"ט לבריאה שהיתה המחברת הגדולה רביעית במזל תאומים ד' לדגים מביט אליו מבט שנאה בלתי גמורה, כי הוא חצי התנגדות הרעה לישראל, כי הוגלו ראשונה הראובני וגדי וחצי שבט מנשי אשר בעבר הירדן על ידי פול מלך אשור. ואחרי כן ח' שנים הגלה תגלת פלאסר מלך אשור - ארץ זבולון וארץ נפתלי. ולט' שנים החריב שלמנאסר מלך אשור - שומרון והגלה השבטים. וח' שנים אחרי חורבן שומרון עלה סנחריב להחריב ירושלים אם לא לצדקת חזקיהו מלך יהודה, כי המבט לא היה שנאה גמורה, לכן יצא "מלאך ה' ויך במחנה אשור" (מלכים ב' יט, לה). וזה לפי שהסיבה הראשונה והעצמית היתה ההשגחה אלהית, לכן נעשה על ידי מלאך ה' ולא על ידי בני יהודה, וכמו שאמר: "וגנתי על העיר הזאת" וגו' (שם כ, ו).⁸⁵ והיתה ירושלים תמיד במעלה גופנית ונפשית עם היות ביניהם צרעת עבודה זרה.

אוצר החכמה

סרטן - מבט
אהבה לדגים

ואחרי כן רל"ט שנה בקרוב שנת ג' אלפים ושי"ח לבריאה באה המחברת הגדולה החמישית לסרטן מזל ה' למזל דגים. והיתה מבטו מבט אהבה לדגים וגם לבתולה המנגד אליו. לכן חייבה לישראל מן הטובות ומן הרעות יחד, אלא שלהיות מבט המתנגד יותר קרוב, לכן חייבה הרעות הגדולות ראשונה ובזמן קרוב וזה בחורבן ראשון וגלות ירושלים על ידי נבוכדנצר. אמנם היה הגלות קצר והישועה קרובה בע' שנה אחר הגלות, כי בזאת המחברת יצאו מבבל ושבו לירושלים ונבנתה העיר וארמון בית שני על משפטו.

אריה - מבט
נטרלי

ואחרי כן רל"ט שנים בקרוב שנת ג' אלפים תקנ"ז לבריאה היתה מחברת הגדולה ששית באריה מזל ו' לדגים. והוא סוף מחצי האפודה הראשונה לדגים. ולהיותה בלתי מבטת לדגים מבט אהבה ולא מבט שנאה, לכן לא חדשה לישראל לא טוב גמור, כי היו בירושלים בני יהודה כבראשונה והקמים לכלותם כאנטיוכוס הרשע ופונפיוס⁸⁶ ואחרים לא הצליחו ברשעתם. אבל כלו ימיהם ברע ומרה היתה אחריתם. אמנם מפני קרבות המחברת לבתולה המנגד ורחוקה מדגים האוהב, היו תמיד מלחמות והכנעה ליוונים ולרומים והולכים ודלים.

בתולה - מבט
שנאה

אחרי כן רל"ז שנה בקרוב בשנת ג' אלפים תשצ"ד לבריאה באה המחברת הז' לבתולה הנכחית והמנגד לדגים המתנגדת לישראל ומבט אליה, מטב שנאה גמורה. והיתה המחברת אשר כילנו והממנו, כי לל"ה שנים החריב טיטוס בית קדשינו ותפארתנו, שם ירושלים לעיים⁸⁷ למדבר שממה ופזרו אותם הרומיים בכל כנפות הארץ,⁸⁸ ומשם ואילך התמידו להיות ו' המחברות הנמשכות אחרי בתולה ראש המנגדים מנגדת למחברת ישראל, שבדגים. והיו תמיד בגלות ארוך הזה ובצרות רבות. ואין ספק שכל אותם מחברות המתנגדות עשו הוראה בענייני גלותם פחות

85 ראה גם: ישעיה לז, לה; לח, ו. 86 גנאיוס פומפיוס מגנוס א. 88 לפי איוב לח, יג.

Gnaeus Pompeius Magnus לפנה"ס). 87 לפי תהלים עט.

ויתר כפי מבטתם למחברת בתולה, גם למחברת דגים באהבה ובשנאה ובהסתר פנים. ומי שידע ימות העולם שנות דור ודור והשמדות והגזרות שבאו על האומה בארצות אויביהם מששת המחברות האלה של גלותם יוכל לייחס כל דבר לעומת מחברתו איש על מקומו, כמו שיחסנו מאורעות החרות. והמלכות לו' מחברות מפני שידענו אמתתם וזמן היותם מעדות הכתובים.

ומה לנו לספר את כל התלאה אשר מצאתנו מפאת המחברות האחרונות שכולו היה גלות, אבל החי יתן אל לבו ממה שסיפרתי עד כה דברים מתעלומות החכמה העליונה. וכבר רמז על זה משה אדונינו באמרו בקללות האחרונות: "והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם וכו'". והפיצך ה' בכל העמים" וכו' (דברים כח, סג), שביאר בזה שיהיו ימי הגלות כימי המלכות לא פחות ולא יותר. אלא שכמו שהמחברת הראשונה העצומה שבדגים לא נראה פעולתה אלא לאחר ל"ד שנה שאז נחרבה בית שני, כי מחברת דגים היתה שנת ב' אלפים שס"ה לבריאה, וכשתחבר אליהם אלף ת"ל שנה משאר המחברות עד תשלום ו' הראשונות היו כולם ג' אלפים תשצ"ד, כי שנת המחברת המשותפת לב' החשבוניות. ובאותה שנה ג' אלפים תשצ"ד היתה המחברת המנגדת לישראל; ולל"ד שנה ממנה בשנת ג' אלפים תתכ"ח החריבו הרומיים ירושלים. וכשתשים על ימי אותה המחברת אלף ת"ל שנה מו' מחברות האחרונות של גלות יעלו כולם לה' אלפים רכ"ד שנה. הנה שמזל דגים היא מיוחס בהוראתה על אומת ישראל בגדולה ובטובתה ואילו רמז הזקן יעקב בברכותיו באמרו: "המלאך הגאול⁸⁹ אתי⁹⁰ וכו' (בראשית מח, טז). כי זכר בהם מלת 'וידגו' לרמז מה שאמרתי, כי מדגים תהיה הוראת הריבוי וירושת הארץ והמלכות ברוב השנים. אמנם בתולה הוא מזל המנגד לישראל ולכן סיבב גלות ישראל ומעלת אדום המנגדת לישראל מלידה ומבטן ומהריון⁹¹ תכלית הניגוד, כמו שדרשו חז"ל⁹² על "שני גוים בבטן ושני לאומים ממעיך יפרדו" וכו' (בראשית כה, כג). והיתה אמונת ישוע אשר לקחו בני אדום מתחדשת בעולם בתחילת זאת המחברת. ולהיות מזל בתולה בעל המחברת, היתה שורש דתו היות מרים אמו בתולה בלידתה אותו. והיא אשה בבתוליה ראש קדושתם.

הלא כתבתי לך עניני המחברות האלה והוראתם על האומה במועצות ודעת.

התמר הו' בכיאר המחברת הגדולה העצומה ששבה להיות בדגים שנית. עתה בקרוב שנת ה' אלפים רכ"ד ליצירה אחרי אשר עברו ממחברת יציאת מצרים העצומה שבדגים תשלום י"ב מחברות גדולות, אז בהשלמתם חזרה המחברת העצומה שנית אל מזל דגים. וזאת היא מהמחברות העצומות הישראלית שהיו משנברא העולם עד עתה, כי מתחילת הבריאה עד כה לא נתחברו שכתאי וצדק בדגים זולתי ב' פעמים, הראשונה בשנת ב' אלפים שס"ה בהיות ישראל במצרים ג' שנים קודם לידת משה רבנו עליו השלום שהיו פ"ג שנים קודם נבואתו ונפלאותיו ויציאת מצרים ונתינת התורה. והשנית עתה בקרוב שנת ה' אלפים רכ"ד לבריאה זה לנו ממנה ל"ב שנה שלמות. ולהיות ב' מחברות שוות בהיות שתיהם במזל דגים עצומות, לכן יתחייב שתסכים זאת השנית לאותה שהיתה ביציאת מצרים מכל צד, ואם כן יתחייב שכמו שהמחברת הראשונה חייבה הוראתה על ישראל ויציאתם מגלות לחירות ומשעבוד לגאולה ומשפלות לרוממות ובמלכות ובאותות ומופתים וכלידת משה רבנו עליו השלום ובנקמת

תמר ו

שיבת המחברת
העצומה למזל
דגים

89 בנרפס: "הגואל". 90 בנרפס: "אותי". 91 לפי הושע ט, תהלים צ, א.
יא, 92 מגילה ו, ע"א, 93 לפי שמות יב, ג, ועוד, 94 לפי

00000

האויבים, כן זאת המחברת הישראלית השנית הוראתה על עדת ישראל,⁹³ נבואה וגאולה ותשועה ופדיון. ואין ספק שהגיע זמן לידת איש האלהים⁹⁴ משיח צדקינו ירום מאברהם ונשא ממשה. ובכלל כפי דרך התוכנים⁹⁵ יתחייב המחברת לחדש פעולותיה הראשונות אשר פעל ביציאת מצרים בשינויים גדולים נפלאים באומה להעתיקם מן ההפך אל ההפך; ומן השפלות למעלה העליונה בשלמות הנפש והגוף יחד. ולכן אמר הנביא: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו); ואמר:⁹⁶ "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית". ואומר: "יוסיף ה' שנית ידו" וכו' (ישעיה יא, יא). כי אמר: "שנית", שהגאולה העתידה תהיה כראשונה. ולכן אמרו ז"ל: בניסן נגאלו ישראל ובניסן עתידין ליגאל (ראש השנה יא, ע"א). ודרשו על: "אהיה אשר אהיה" (שמות ג, יד) – אהיה עמם בצרה זו אשר אהיה בצרה אחרת ובשעבוד מלכויות (ברכות ט, ע"ב). וכן דרשו⁹⁷ על: "שלחי נא ביד תשלח" (שמות ד, יג) – רמז למלך המשיח. אותו שאתה עתיד לשלוח בעולם. ולהיות הדבר הזה מקובל אצלם, זרזו מאד בכל חוקת הפסח ותקנו בתפילתנו במצוותינו לעשות תמיד זכר ליציאת מצרים, לפי שהוא עדות ברורה על הגאולה העתידה. וכל מה שהיתה האומה הישראלית שפלה ודחוקה, שכולה וגלמודה⁹⁸ מפוזרת בין הגוים מזמן ארוך שהיתה בגלות מצרים, כן יהיו המעלות והגדולות והנפלאות בזאת המחברת השנית יותר נמרצות ומופלגות הפך בהפך. כי הנה הפך השפלות הגדול הוא הגבוה הגדול; והשפלות הממוצעת הפך הגבוה הממוצע. ולהיות המחברת טבעה לשנות ענין ישראל מן ההפך אל ההפך הגמור, יתחייב שכמו שהיה גלותנו זה כפלי כפלים פעמים רבות יותר ארוך העומד בכל מיני הרעות מאשר היה גלות מצרים, ככה תהיה גאולתנו הפלא ופלא יותר מאושרת מגאולת מצרים. הלא תראה שהמחברת העצומה הראשונה היתה התחלת פעולתה במצרים השפלת נושאה ועינוייו ולחיצתו יותר ויותר ממה שהיה קודם המחברת. והוא מה שאמרו ז"ל⁹⁹ שפ"ו שנה קודם יציאת מצרים היה הלחץ והעינוי גדול לישראל ואחר בואה¹ יצא רשף לפניו ומשלחת מלאכי רעים² בעבודה קשה בחומר ולבנים,³ גם בגופם כל הבן הילוד [היאורה תשליכוהו]⁴. ככה במחברת העצומה השנית מדגים שעברה זה ל"ב שנים נתחדשו על ישראל בכל מקום צרות רבות ורעות מה שלא קדם כמוהם, לא להם ולא לשום אומה מהאומות מני שים אדם עלי ארץ⁵ עד היום הזה. ועין לא ראתה⁶ גם ברשת הדמיון לא תפול ולא תצויר הפלגת הרעות הנמרצות לכל אשר בשם ישראל יכנה.⁷ וגם לאותם שהיו מזרעם שבימים הראשונים יצאו מכלל הדת עברו תורות חלפו חוק ויתערבו בגוים⁸ הם ובניהם ובני ביניהם ולא הרגיעו ולא מצאו מנוח לכף רגלם, כי הנה יד ה' הויה⁹ בהם אש אוכלה¹⁰ והן רבים בארץ ספרד שהיו יותר מיוצאי מצרים חוקרים עליהם, לאמר כופרים אתם בדת הנוצרים ומאמינים בדת יהודים. והוחלה הגזירה הזאת מתחילת המחברת ועוד ידה נטויה. והמאמינים בהם בדתם, כמו הבלתי מאמינים, אלו ואלו נשרפים בבית הדשן, עד שיתר רוב האומה הזאת בארץ ההיא שרופה באש כסוחה.¹¹

ואמנם היהודים האומללים שלא עזבו תורת ה' נגעה יד ה' להם ולאבדם ומלכי הארץ¹² מבלי

א, יד. 4 לפי שמות א, כב. 5 לפי איוב כ, ד. 6 לפי ישעיה סד, ג. 7 לפי ישעיה מד, ה. 8 לפי תהלים קו, לה. 9 לפי שמות ט, ג. 10 לפי ישעיה ל, ל. 11 לפי תהלים פ, יז. 12 לפי יהושע יב, א. 13 לפי שמות יב, לא.

95 חוזים בכוכבים | חכמי האסטרוולוגיה. 96 נוסח קדושת חזרת השליח ציבור בתפילות מוסף. 97 בעלי התוספות, שמות ד, יג. 98 לפי ישעיה מט, כא. 99 ראה שיר השירים רבה ב, כח. 1 של המחברת. 2 לפי תהלים עח, מט. 3 לפי שמות

סיבה ועל לא חמס בכפם גרשום מלהסתפח בנחלתם, לאמר קומו צאו מתוך¹³ בני עמינו ונעשו גירושים רבים במלכויות בני אדום, באשכנז, ברושיאה, בלומברדיאה, בטיסקאנה, בפרובינציה וציציליאה, בסרדיניאה, בקסטיליה, וליאון, וארגון, וקטלוניה, וגראנאטה וכל מלכויות ספרד.

רווחת גלות
ספרד ביחס
ליתר הגלויות

ולפי שהיו בני יהודה גלות ירושלים אשר בספרד¹⁴ בקרב הגוים בהרווחה וכבוד יותר משאר היהודים והיו עם רב ועצום¹⁵ בשלוש מאות אלף איש שקטים על שמריהם רעננים מהם שרים נכבדים יושבים ראשונה במלאכות¹⁶ ויועציו. ומהם אנשים מדינים סוחרים עתקו גם גברו חיל.¹⁷ ומהם חכמים מחוכמים¹⁸ ובעלי מלאכות נקיות. לכן בבוא עליהם צרה וצוקת הגירוש, הלכו לאכדון ולמהומה, באו באש ובמים¹⁹ אשר לחרב לחרב²⁰ ולרעב ולשבי וילכו מגוי אל גוי,²¹ עד כלותם ספו ותמו²² נבוכים הם בארץ²³ ולא נותר, כי אם שנים שלושה גרגרים בראש אמיר²⁴ אחד מעיר וב' ממשפחה.²⁵ היה זה מהוראת המחברת להגיעם לתכלית השפלות ולהעתיקם מקצה הרע לקצה הגדולה והעילוי. וכבר בא בחכמה הטבעית שהטבע לא תפעול ההווה עד שיפסד הנושא בצורתו, כמו שגרעין החיטה לא תצמח שבע שיכולים עולות בקנה אחד בריאות וטובות,²⁶ כי אם אחרי התעפש הגרעין והפסדו. וכן הביצה לא תוליד האפרוח בעל חי עד שתפסד ותסריח מרוב עפוש. לכן היתה הגבול שאליו היתה התנועה בגאולה והישועה העתידה כגבול ממה שממנו בתכלית הגלות וצרתו. והנביא העיד על זה באמרו: "כי כארץ תוציא צמחה" וכו' (ישעיה סא, יא). רצה לומר, כי כמו שהארץ תוציא צמחה אחרי עיפוש הזרע והפסדו, כן תשועת האומה תבוא אחרי שפלותה והפסדה. ועל זה אמר המשורר: "כי שחה לעפר נפשנו"²⁷ (תהלים מד, כו) כולו משל להפלת השפלות והצרות. אחר זה "קומה עזרתה לנו",²⁸ כי היה ברור אצל הנביאים כי קודם הישועה ירבו הצרות. ולכן היו מפליגים חכמינו זכרונם לטובה בחבלי משיח, כמו שאמר בפרק חלק (סנהדרין צז, ע"א): אמר רבי יוחנן: דור שבן דוד בא תלמידי חכמים מתמעטין והשאר עיניהם כלות ביגון וצרות. והרבו שם הדברים על זה באמרו: אין בן דוד בא עד שתתהפך המלכות כולו למינות. אמר רבי אבינא: מאי קרא "כלו הפך לבן טהור הוא" (ויקרא יג, יג)? רצו בזה חכמינו זכרם לברכה שרבים מבני ישראל יצאו מכלל הדת כאשר הוא בעוונותינו. ואמר גם כן: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב. ואמרו גם כן: אין בן דוד בא עד שירבו המסורות, עד שיתמעטו תלמידי חכמים, עד שיכלה פרוטה מן הכיס, עד שיתייאשו ישראל מן הגאולה, עד שיכלו שופטים ושוטרים מישראל. ואמר רבי יוחנן: אם ראית דור שמתמעט והולך – חכה לו, שנאמר: "את עם עני תושיע" (שמואל ב' כב, כח); אם ראית דור שצרות רבות עליו כנהר – חכה לו, שנאמר: "כי יבוא²⁹ כנהר צר" וכו' (ישעיה נט, יט). וכתוב בתריה: "ובא לציון גואל" (שם שם, כ). ולהיות חבלי משיח כל כך גדולים היו מהחכמים מתאווים שלא תהיה בימיהם ליראתם מחבליה. לכן אמר הנביא יואל: "תקעו שופר בציון הריעו" וכו' (יואל ב, א). וסוף הדברים: "כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו"³⁰ (שם ב, יא). ואמר הנביא: "והשארתי

25 לפי ירמיה ג, יד. 26 לפי בראשית מא, ה. 27 בנדרס: "נפשינו". 28 לפי תהלים מד, כז. 29 בנדרס: "יבוא". 30 בנדרס: "ויבילני".

14 לפי עובדיה א, כ. 15 לפי יואל ב, ב. 16 לפי אסתר א, יד. 17 לפי איוב כא, ז. 18 לפי משלי ל, כד. 19 לפי תהלים סו, יב. 20 לפי ירמיה טו, ב. 21 לפי ירמיה כה, לב. 22 לפי תהלים עג, יט. 23 לפי שמות יד, ג. 24 לפי ישעיה יז, ו.

00000

בקרבך עם עני ודל" וכו' (צפניה ג, יב). וגם משה רבנו עליו השלום אמר על זה: "כי ידין ה' עמו" (דברים לב, לו).

תמר ז

התאמת הוראות
המחברת
לנבואות דניאל

התמר הז' בהסכמת זמן פועל המחברת בגאולת ישראל לזמן הקצים שזכר דניאל, כמו שפירשתי בהיות זאת המחברת העצומה השנית מורה גם כן על גאולה ישראל ועל יציאתו מהגלות הארוך והגדול הזה, נדע שעדין לא נתאחזה גאולת ישראל כלל. כיון שראינו שהמחברת היתה בדגים בהיות ישראל במצרים לא הוציאה הוראתו אל הפועל עד פ"ג שנה, ג' שנים קודם לידת משה רבנו עליו השלום. ומשה בן פ' שנה בעמדו לפני פרעה. ובתוך הזמן ההוא היה העינוי הגדול והרעות הנמרצות. אם כן איפה בזמן הזה אשר אנו בו בסוף לב' שנה שלמים מן המחברת העצומה הזאת נשלמים בשנת ה' אלפים ש"ז שנים לבריאה, אלא שכבר ייעד השם יתברך על מהירותה, כמו שכתוב: "אני ה' בעתה אחישנה" (ישעיה ס, כב). רוצה לומר, בעת המחברת בזמן הקצוב לצאת אל הפועל יחישנה וימהר להוציאה יותר מאותם פ"ג שנה. ולא ידענו המהירות ההוא מתי יהיה, אולי שתהיה לסוף ב' מחברות קטנות, שכל אחת היא כ' שנה פחות נ' יום. ויהיה אם כן זמן הגאולה בזמן חמשת אלפים רס"ג וקרוב לשני שלישים שנה. והוא המספר ששמע דניאל "עדן ועדנין" וכו' (ז, כה). ולפי זה יהיה המהירות מחצה במחצה, כי במקום שיצא פועל המחברת הראשונה לפ"ג שנה, כמו שנזכר, תהיה זאת למחציתם מ' שנה בקירוב. או אפשר שיהיה פועל המחברת השנית בשנות המחברת הקטנה הד' בשובם להתחבר בדגים ויהיה זה כמו י' שנים מאותו מחברת שהוא חצי זמן תקופתו, שאז ראוי שיתראה כוחה בשלמות, שיהיה אם כן לע' שנה מהמחברת העצומה שהם יג' שנים פחות מהזמן שיצאה במצרים. ויהיה אם כן זמן הגאולה בשנת ה' אלפים רצ"ד מסכים לקיצים ששמע דניאל על פי עדות המגילה, כמו שביארתי. ואולי שעל המהירות הזה היה מתפלל חבקוק באמרו: "ה' שמעתי שמעך יראתי" וגו' (חבקוק ג, א), שאמר על הצרות שיתחדשו וחבלי משיח. והתפלל שלא יחכה ה' לחננכם בסוף פ"ג שנה, כמו שהיה במצרים אבל שבקרב השנים ההם יחיה את האומה בגאולתה ויודיע בזה לכל באי עולם שבתוקף הצרות והרוגז, יזכור לעולם בריתו³¹ לרחם עליהם.

מזמור צ

מתהלים מלמד
על הגאולה
העתידה

ואחשוב שעל זה החילוף מהמהירות שיהיה בגאולתינו כפי שנות המחברת ליציאת מצרים מפ' שנים לע' שנה רמז איש האלהים³² בתפילתו באמרו: "ימי שנותינו בהם שבעים³³ שנה" וגו' (תהלים צ, י). כי התחיל תחילה להגדיל נצחיות אומת ישראל על כל האומות באמרו: "אדני מעון אתה" וגו' (שם צ, א), רוצה לומר לכל האומות היה יתברך כמלון שיתמידו בו האנשים מעט. אבל ישראל היה מעון קיים וברור. ו"דור" רמז לזמני ב' מחברות הנעשית בקרוב לג' אלפים שנה. ועל דור גאולת מצרים ודור הגאולה העתידה. וביאר ששמירת האומה הוא דבר בלתי טבעי והוא אמרו: "בטרם הרים ילדו³⁴" (שם צ, ב), כלומר כמו שבכריאה הקב"ה פעל כפי היכולת המוחלט שבעבורו נקרא "אל", כך "מעולם ועד עולם" ב' זמני מחברות הישראליות בלידת משה וכלידת משיחנו. וביאר זה באמרו: "תשב אנוש עד דכא" (שם צ, ג), שישבם ל"דכא" בגלות כמו שבמצרים; וישבם לגאול שנית. וביאר אורך הגלות הזה באמרו: "כי אלף שנים בעיניך" וגו' (שם צ, ד). והסתכל, כי היום השלם כ"ד שעות לילה ויום. וביאר בזה שזמן הגלות

31 לפי תהלים קיא, ה. 32 לפי תהלים צ, א. 33 בנרפס: "ע". 34 בנרפס: "וילדו".

יום אחד שלם שהוא אלף שנים. ועוד ישבו בגלות מהיום השני מהלילה עם האשמורה קרוב אל הבוקר להגיד שלא יהיה עד הבוקר, אלא קרוב. ולפי שהלילה חצי היום השלם תהיה מידתה ת"ק שנה. ולפי זה יהיה ימי הגלות קרוב לאלף ת"ק שנה, אך לא שלמים, כי אין הלילה שלמה. וזה מסכים עם מה שפירשתי בזמן הגאולה, כי כבר אנחנו באלף תכ"ז שנה מגלות אדום. ויהיה זמן הגאולה קודם תשלום אלף ת"ק מהגלות. ועליו אמר: "זרמתם שנה" ³⁵ וכו' (שם צ, ה) – זה גלות טיטוס. והתמידו בגלות כמו שינה. ודימה אותם לצמחים, כי "עוד ינובון בשיבה" (שם צב, טו), כמאמר איוב "כי יש לעץ תקוה" (איוב יד, ז). ודימה ישראל לחציר עשב השדה ³⁶ שבין לילה היה ובין לילה אבד ול"בקר יציץ", כן האומה בגלות. ואמר בכאן ב' פעמים "בבקר" (שם צ, ו) לרמוז זמן בית ראשון ובית שני; ו"לערב ימולל" אמר על הגלות הזה שבו ערבה כל שמחה וחושך יכסה ארץ. ³⁷

המשך ביאור
המזמור

ולפי שכינה זמן אלף שנים ביום שלם, לכן זמן הבוקר בהיות השמש על הארץ ת"ק שנה. וכן היה כל אחד מהבתים קרוב לת"ק שנה לא חשש לגלות בבל, לפי שהיו ימים מעטים. אבל על הגלות הזה לאורכו אמר: "ולערב ימולל ויבש" (שם). ואפשר לפרש: "ימולל" – על חורבן ראשון; "ויבש" – על בית שני, וכמאמר הנביא: "יבשו עצמותינו" וכו' (יחזקאל לו, יא). ועליו אמר: "כי עלינו באפך" (תהלים צ, ז). והתפלל עליו: "שתה עונותינו" (שם צ, ח), שכיון שבעונותינו עונשנו כמאמר הנביא: "ואנחנו עונתינו" ³⁸ סבלנו" (איכה ה, ז). ואמרו: "עלומנו למאור" וכו' (תהלים צ, ח) אחשוב שאמרו על הגאולה העתידה. ומעתה המחברת השנית שעברה שהוא אז חבלי משיח. ומפני ההתעלמות והכיסוי שאז יהיה חושך הצרות ואור הגאולה יותר מתכסה ונעלם, לכן התפלל שישגיח באותו זמן הצרות תכופות כיון שסבלנו. והוא אמרו: "כי כל ימינו פנו" וכו' (שם צ, ט), כאילו אמר די מה שסבלנו בגלות ולא תוסיף עוד צרה בימי העלומים. וביאר כמה יהיו זמן העלומים באמרו: "ימי שנותינו בהם" וכו' (שם צ, י). וידמה, שלא באת הנבואה להגביל אותם הימים במספרם כמשפט, אבל ראה שיהיה בהם מהירות מה מהפ"ג שנה שיצאתה לפועל המחברת העצומה שבמצרים. על כן אמר: "שבעים" ³⁹ שנה, אבל על הרוב יהיו שמונים שנה, כמו שהיה במצרים. והגיד, שבשנים ההם יגדלו הצרות והרעות. והוא אמרו: "ורחבם עמל ואון" (שם), כי הוא תכלית ההפסד. אמנם בבוא העת מהרה חושה תחול צורת הגאולה על האומה. וזהו: "כי גז חיש ונעפה" ⁴⁰ (שם), רוצה לומר כשימהר הקב"ה הקץ מאותו שביציאת מצרים באמרו: "אני ה' בעתה" ⁴¹ אחישנה" (ישעיה ס, כב) – אז נעופה במעלה וכבוד כעוף יעופף על פני ⁴² השמים.

המשך ביאור
המזמור

ולפי שלא נודע לו ⁴³ עליו השלום כמה יהיו אותם השנים העלומים בדיוק אמר: "מי יודע עז" ⁴⁴ אפך" (תהלים צ, יא), שאין ידיעה שלמה כמה יהיה זמן ⁴⁵ האף בחבלי משיח. וזהו: "וכיראתך עברתיך" (שם), כי כפי יראת ה' שיהיה בלב ישראל, כך עברת ה' ⁴⁶ בחבלי משיח. וביאר שבזמן הגאולה יתבארו הדברים אלה כולם והמשכילים יבינו. ועל זה אמר: "למנות ימינו" גו' (תהלים

35 בנדרפס: "שינה". 36 לפי בראשית ב, ה. ועוד. 37 לפי בראשית א, כ. 43 משה רבינו. 44 בנדרפס: "עוז". 45 חרון...

46 לפי יחזקאל ז, יט.

ישעיה ס, ב. 38 נדרפס: "עונותיהם". 39 בנדרפס: "ע".

40 בנדרפס: "ונעופה". 41 בנדרפס: "בעיתה". 42 לפי

צ, יב), רוצה לומר כשניבא למנין הימים הנעלמים, אז תגלה אמתת גבול זמנם ותבוא בחכמה וסוד ה' בלבבינו, כי כן גזרה ההשגחה העליונה שלא לגלות הקץ שנים רבות קודם, כדי שלא יתיאשו בני הגלות ממנה לאורך זמנה.

בוקר מלמד על
בהמ"ק

ואחר כל זה התפלל על הגאולה באמרו: "שובה ה' עד מתי" וכו' (שם צ, יג). ואמר: "שבענו בבקר חסדך" (שם צ, יד) לרמוז על בית עולמים, הבוקר האמתי. ולכן נזכרו בזה המזמור ג' פעמים "בקר", הב' הראשונים כנגד בית ראשון ובית שני, והג' על הבית האמתי העתיד. ועל נצחיותו אמר: "ונרננה ונשמחה" (שם). וכאשר תבין ענין הערב והבוקר שנאמר בזה המזמור, תבין מה שאמר המלאך לדניאל: "ומראה הערב והבקר [אשר נאמר] 47 אמת הוא" (ח, כו), ושאר פסוקי המזמור. וגם מזמור "יושב בסתר עליון" (תהלים צא) כולם הולכים זאת השיטה. וגם מזמור "שיר ליום השבת" (שם, צב); "ה' מלך" (שם, צג); אל נקמות" (שם, צד), כולם על הגאולה העתידה ונקמת האומות בזמן ההוא.

הנה התבאר כולו אמתת הדעת הזה והסכמת משפט בעלי חכמת התכונה כפי שורשיהם עם הקיצים ששמע דניאל בנבואותיו. ועם דברי אדונינו משה. ואל תשת לבך בחלוף הנמצא במספרים האלה משנים מועטות, כי כבר הודעתך שאין לחוש עליהם.

לידת משיח

ואמנם לידת משיח צדקיני, אין ספק שכבר נולד קודם שנתחדש הגירוש הגדול, הרג ואובדן 48 גלות ספרד, שכפי האמת מאז נתחדשו הצרות התכופות מחבלי משיח והיתה התחלה לכל צרותיהם, כי כן נאמר: "בטרם תחיל ילדה" וכו' (ישעיה סו, ז), רוצה לומר בטרם בא חבלי הגאולה ילדה ציון או האומה את מלך המשיח, כמו שנולד משה רבנו עליו השלום בהתחלת עינוי גדול מצרים. והסתכל אמרו בפסוק הזה ב' פעמים "בטרם", כי הוא עולה בגימטריא קקנ"א. ואתה ידעת שבשנת קקנ"ב מהאלף הששי הזה וסימנו "מזר"ה ישראל יקבצנו" (ירמיה לא, ט) נעשה גירוש ספרד. ואולי שהשנה קודם נולד אביר הרועים 49 משיח אלהי יעקב. 50 ולא אוכל לבאר עוד בזה, כי חתום הוא וה' יראנו נפלאות וקץ הפלאות 51 אמן.

תמר ח

התמר הח' בביאור איך יוחסו הגלויות והגאולות למערכות השמים בהיותם מפועל ההשגחה. כבר יפול ספק במה שזכרתי בשער הזה, איך ייחסתי טובות ישראל וצרותיו, גלויותיו וגאולותיו ותנועת השמים וכוכבים ממסילותם והכל כפי רוב המעשה מן המצוות והעברות, וכמו שהעידה התורה. ובהיות המחברות העליונות מורות על האומות הוא דבר ראוי להיות הנהגתם מהמערכת השמימית. ויש לכל עם ועם שר ומזל בשמים לא כאלה חלק יעקב 52 בראנו תחת 52 המזל, כמו שאמר: "אשר חלק ה' אלהיך אתם" 53 לכל העמים וכו' ואתכם לקח ה' " וכו' (דברים ד, יט). ואיך נאמר אם כן שהיו גלויותיהם כפי המחברות הגדולות, ושגאולתם ממצרים היתה בפועל המחברת בהיות שקבלו חז"ל 54 שלא נעשה לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח, כמו שדרשו: "ועברתי בארץ מצרים" וגו' (שמות יב, יב). והכתוב אומר: "ובכל" 55 אלהי מצרים אעשה" וכו' (שם), שיבאר מזה ביטול המערכות העליונות השופעות על מצרים. וגאולתנו העתידה העידו

בשאלת
השפעת המזל
על ישראל

47 המובא בסוגריים בנדפס, חסר. 48 לפי אסתר ט, ה. 53 בנדפס: "אותם". 54 מכילתא, פרשת בא, יב. 55 בנדפס:

49 לפי שמואל א' כא, ח. 50 לפי שמות ג, ו. 51 לפי דניאל

יב. ו. 52 לפי ירמיה י, טז. 52 כלומר במקום ותמורת המזל

הנביאים שגואלנו ה' ומשה אדונינו. אמר: "אני אני הוא" וגו' (דברים לב, ט). ומי זה האומר שהגאולות והגלויות יחוייבו מפועל המחברות. וזה ספק.

שני אופנים
להשגחת
העליונים על
אומות העולם

ואציע ראשונה שהעליונים משגיחים לתחתונים כב' פנים: בהוראה ובהשפעה. וההוראה הוא, תת הכח וההכנה לדבר העתיד; וענין ההשפעה הוא, תת הכח והשלמה לאותו דבר. והוראת השמים נתת כוחם היא על האומות בשווה גם לאומת ישראל, כי כוכבי השמים יתנו לאומות כח והכנה להמצא בהם הדברים שהם מיוחסים ומיוחדים לחומר המקבלים ולחלק הגופני, כי החומר הוא התחלת כל כח והגוף היא נושאו. ולכן בהיות כל גוף בני אדם מסוכב כפי טבעו, הרכבתו והמזגתו מן הפועלים השמימיים בין גוף ישראל ובין שאר האומות, יחוייב שתהיה הוראתם כוללת לכל האומות ולישראל גם כן. וזה ענין אמרו: "בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזל" (מועד קטן כח, ע"א). והוא ענין הסוגיא שבסוף שבת (דף קנו, ע"א): אם מזל יום גורם או מזל שעה גורם ושיש מזל לישראל, כל זה כפי ההוראה והכח. אמנם ההשפעה ויציאת הדברים לפועל בערך כל האומות זולת ישראל היא באמת בהחלט אל הכוכבים וגרמים שמימיים. אבל בערך ישראל אין הדבר כן, כי עם היות הכח וההכנה ובכלל הוראת המקרים מפאת השמים לא יושפע פועל ההכנות ההם רק מהשם יתברך סיבת הסיבות בלבד. והסיבה ההיא שנפשות האומות כולם מונהגים ממערכות השמים, רוצה לומר מנפשות הגלגלים והכוכבים, כמו שגופותם מונהגים ומושגחים מגופות הגרמים השמימיים, עד שמפני זה נעזבו לעבוד למלאכת השמים להיות החלק הנפשי מהם מושפע משרי מעלה. והוא אמרו "אשר חלק ה' אותם לכל העמים" (דברים ד, ט), כי היה הכח והפועל באמת נמשך מהמערכה השמימית, לכן אמר דבורה: "מן השמים נלחמו הכוכבים ממסלותם" ⁵⁶ וכו' (שופטים ה, כ). וישעיה אמר על מפלת בבל "כי כוכבי ⁵⁷ השמים וכסיליהם" ⁵⁸ וכו' (ישעיה יג, י) להודיע, שמפלת בבל כפי המערכה. אבל האומה הישראלית להיות החלק הנפשי בהם מפאת התורה מיוחד להנהגה אלהית, כמו שאמר: "והייתי לכם לאלהים" (שמות ו, ז); "ואתכם לקח ה'" (דברים ד, כ), עד שהם לבדם נתחייבו בעשיית המצוה ונאסרה עליהם עבודה זרה ומלאכת השמים ושום נברא בלתי לה' לבדו. לכן יוחד פועל מקריהם לטוב ולרע מההשגחה האלהית בלבד, כי ישראל משותפים לאומות בענין הכח ובפועל הגופני. אמנם בחלק נפשי הם מובדלים מהאומות, כי בישראל הוא יתעלה, ובאומות נפשות הגרמים השמימיים. ועל זה נאמר: "והיתה נפש אדני ⁵⁹ צרורה" וכו' (שמואל א כה, כט). כי הדבקות האלוהי כינה בשם צרור החיים וההמסר אל השמים בתנועות התמידית קרא: "כף הקלע". ועל ייחוד ההשגחה האלהית על האומה, אמר: "כי חלק ה' עמו" וכו' (דברים לב, ט). ונקרא מפני זה סגולה מכל העמים להיותם תחת יד השם יתברך לא לזולתו, כסגולת מלכים, כי לא ימסור המלך המפתחות ביד שליח. אבל הוא פתח ואין סוגר, וסוגר ואין פותח.

סיכומו של דבר

ויצא לנו מזה שהוראות מערכות השמים על האומות יחייב שיצאו לפועל כפי הוראתם בלי תוספת ובלי חסרון ושינוי כלל. ולכן היו מקריהם נמשכים על הדרך והמנהג הטבעי. אמנם הוראות אשר יורו השמים על ישראל אינו מחוייב שיצא לפועל בלי תוספת וחסרון, לפי שהמשפיע הוא יתברך אשר לו עוז ותעצומות ⁶⁰ יותר מן השמים. ומפני זה פעמים יוסיף ויעדיף

56 בנדרפס: "ממסילותם". 57 בנדרפס: "ככבי". 58 בנדרפס: "וכסילהם". 59 בנדרפס: "אדוני". 60 לפי תהלים סח. לו.

הפועל האלהי היוצא למציאות מפאת ההשגחה לטוב ולרע. ולפעמים יחסר הפועל ולפעמים יבוטל הכח הפועל השמימי ולא יצא למציאות כלל להשגחתו. ולפעמים ימירוהו טוב ברע או רע בטוב. לכן לא היתה הנהגת ישראל כפי המנהג הטבעי אלא בדרך נסיי ובאופן נפלא למעלה מן הטבע.

וביאר זה, כי בהיות ישראל רעים וחטאים⁶¹ לה' אלהיהם, אף שהוראות המחברות העליונות יהיו טובות, הנה לא יזכו להם כשאר האומות שהקב"ה יבטל הטוב ההוא ולא יצא לפועל. על זה נאמר: "ועצר [את]⁶² השמים ולא יהיה מטר" (דברים יא, יז) ואין עצירה אלא בדבר המעותד לבוא, כאילו אמר אף על פי שהשמים יורדים מטר, הוא יתברך יעצרהו. וכן אמר: "יתן ה' [את]⁶³ מטר ארצך אבק ועפר. והיו שמיך אשר על ראשך נחשת"⁶⁴ (שם כח, כג-כד) להגיד, שתבטל הוראת הטובה בעבור עוונותיהם. ועל זה אמר הושע הנביא: "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים" וכו' (הושע ט, א), ששאר האומות בהיות עליהם הוראת הטובה ראוי שישמחו ויגילו, לפי שיתקיימו על כל פנים. אבל האומה הישראלית כשתזנה מעל אלהיה, אף שיהיו הוראות טובות מהמערכה לא ישמחו שלא יזכו בהם. והוא אמרו: "גורן ויקב לא ירעם" וכו' (שם ט, ב). והנביא עמוס אמר: "והבאתי השמש בצהרים והחשכתי⁶⁵ לארץ⁶⁶ ביום אור" (עמוס ח, ט); "הבונה בשמים מעלותיו" (שם ט, ו). זה משל, שהוראות הכוכבים יתבטלו ולא יצא לפועל אורם בזמן היותם מוכן אליו, שהם הצהרים. אמנם אם יהיו הוראות הכוכבים עליהם רעות להיותם אויבי ה', ראוי שיתקיימו ועוד יתווסף עליהם צרות אחרות, כמו שאמר: "והסתרתי פני מהם" וכו' (דברים לא, יז). כלומר, שיעזבם להתקיים המערכות הרעות שהוא הסתר פנים. ועל זה אמר דוד: "ירעם מן שמים ה' ועליון יתן קולו" (שמואל ב כב, יד), שזכר בזה רעות השמים וההשגחה שיבואו על הרשעים. ועל זה אמרו בראש השנה בפרק קמא (דף יא, ע"ב; יב, ע"א) בענין המבול:

רבי אליעזר אומר, אותו היום יז' למרחשון היה שמזל כימה עולה ביום ומעינות מתגברות. ולפי ששינו מעשיהם, שינה הקב"ה עליהם סדרי בראשית ונטל ב' כוכבים מכימה והביא מבול לעולם. רבי יהושע אומר, אותו היום י"ז באייר היה, שמזל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטות ומתוך ששינו וכו'. והעלה מזל כימה ביום והביא מבול לעולם. והקשו שם בשלמא לרבי יהושע היינו ושינה אלא לרבי אליעזר מאי ושינה כדרכ חסדא דאמר חסדא ברותחין קלקלו וברותחין נדונו. עד כאן.

וזו היא הגרסא האמתית וכך הביאה רש"י ז"ל, שדעת רבי יהושע שביטל הקב"ה כח שקיעת מזל כימה לגמרי המורה על היושב והביא המבול שהוא הפכי להפרע מן הרשעים. וזהו ענין "והעלה מזל כימה", רוצה לומר שגברו המים כאילו היה עולה. ורבי אליעזר סבר שהיתה ההוראה השמימית על המים, לפי שכימה היה עולה ושהקב"ה הוסיף עליו כפלי כפלים למעלה מהמנהג הטבעי להביא מבול לעולם. וזה כפי מה שפירש בגמרא מדעת רב חסדא, שבהיות מזל כימה קר ולח בטבעו, אולי בא קפאון בקצת האידיון העולים מן הארץ ולא יגברו המים. והקב"ה כדי להוסיף בתגבורת גשמים, נטל ב' כוכבים מכימה. וענין זה שביטל כח הקור כדי שלא יקפיא

61 לפי בראשית יג, יג. 62 המובא בסוגריים בנדפס, חסר. במהופך. 65 בנדפס: "וחשכתי". 66 בנדפס: "בארץ".

63 המובא בסוגריים בנדפס, חסר. 64 ר"א ציטט את הפסוקים. 66 דף נח, ב.

האידיים ונשאר הלחות בגבורתו ובזה הביא מכול לעולם. וכבר אמרו בברכות⁶⁶ שיש כוכבים רבים בכימה. ואמר רבי אליעזר שנטל ב' כוכבים ממנה לרמוז על ביטול איכות הקור. ובין למר ובין למר נשתנו סדרי בראשית והוראות שמימיות להעניש התועים.

ביטול הוראות
המערכות בשל
רצונו של
מקום

אך אמנם, בהיות ישראל עושין רצונו של מקום, אם היה שיורו המחברות השמימיות עליהם רעה, לא יוציא אותם השם יתברך לפועל אבל יבטלם לגמרי ויגן בעדם בהשגחתו הפרטית. ועל זה אמר ירמיהו: "ומאותות⁶⁷ השמים אל תחתו" וכו' (ירמיה י, ב). והזהירם שלא ילמדו "דרך הגוים" לעבוד השמש והירח והעבודה ראויה להם או מהוראות השמים אל יחתו. ולפי שהגוים נכנעים למערכה בהחלט, וישראל הם מיוחדים להשגחתו יתברך למעלה מהמערכה והוראותיה, אבל אם ילמדו דרך הגוים לעבוד את צבא השמים, כבר נכנעו להם וחסו תחת כנפיהם, עזבו את ה' נאצו⁶⁸ את קדוש ישראל נזורו אחר. רוצה לומר נמשכו אחר החלק החומרי אשר יפעל הגלגל שהוא אחר בערך החלק השכלי. ועל זה נאמר: "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב" וכו' (דברים כח, יב). רוצה לומר, שבהיותם טובים וישרים כשיסגרו השמים לתת מטר יבטל ה' ההוראה ויתן המטר בהשגחתו; וכמאמר הנביא: "היש בהבלי הגוים מגשמים⁷⁰ ואם השמים יתנו רבבים⁷¹ הלא אתה הוא ה' אלהינו" וכו' (ירמיה יד, כב). ועל הביטול הכוחות העליונות לטובת ישראל או להנקם מאויביהם אמר הנביא: "והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום" (ישעיה כד, כא). ואמר במקום אחר: "ונמקו כל צבא השמים" (שם לד, ד). רוצה לומר, שיבטל הוראתם ברצותו להושיע ישראל. ולפעמים יעתק השם יתברך הוראות הרע המסודר מהמערכת אל ענין אחר במקומו דומה לאותו רע. והוא טוב כמו שאמרו המצריים: "ראו כי רעה נגד פניכם" (שמות י, י). שהיה מבט רע אל מאדים מורה עליהם דם והפכו יתברך לדם מילה, שנאמר: "היום גלותי את חרפת מצרים" (יהושע ה, ט). גם במכת בכורות ציוה לתת הדם על המשקוף לזאת הסיבה "ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגף"⁷² (שמות יב, כג). רוצה לומר, שאותה הוראה המשחתת לא תצא לפועל. וכמאמר יחזקאל: "ואראך מתבוססת בדמיך" (יחזקאל טז, ו). וזה אצלי פסוק "האל לנו אל למושעות ולאלהים אדני למות תוצאות" (תהלים סח, כא). רוצה לומר לנו וכערכנו בני יעקב בחיריו הוא "אל למושעות" יכול ותיקיף להושיענו; ואם המערכה תחייב מוות, הוא יוציא הרעות ויעתיקם לצד אחר. ואין זה היכולת לאחד משרי מעלה בלתי לה' לבדו. והוא אמרו: "ולאלהים אדני". ולפעמים תעתק ההוראה מנושא לנושא, כמו שאמר: "וכל מדוי מצרים הרעים אשר" וכו' (דברים ז, טו), כדרך הרופא חכם שבראותו החומר הרע נוטה לאבר מן האיברים הראשים שיעתיקם משם אל אבר אחר הנקלים, כאצילי הידיים והרגליים ואחורי האזניים שהם אשפות האיברים הראשיים לב וכבד ומוח. ולפעמים תהיה ההעתקה בהעתיק המקבל ממקום למקום, כמו שציוה לאברהם "לך לך מארצך", כדי שלא יחול בו פועל העקרות שהורה עליו המערכת השמימית בארץ מולדתו. ולכן סמך אליו "ואעשך לגוי גדול" (בראשית יב, ב), כמו שפירשו חז"ל⁷³: כאן אי אתה זוכה לבנים.

שליטת הקב"ה
במערכות
השמימיות

אמנם בהיות ישראל דבקים בה' אלהיהם והמערכת השמימית תורה עליהם טובה, אז הקב"ה

67 בנדרפס: "ומאותות". 68 לפי ישעיה א, ד. 69 לפי ישעיה 72 בנדרפס: "לנגוף". 73 רש"י. 74 לפי שמואל ב' יב, ח. א. ד. 70 בנדרפס: "מגשימים". 71 בנדרפס: "רביבים".

יוציאנה לפועל לא לבד באותו הגבול שהורה עליו אף יוסיף על הטובה כהנה וכהנה⁷⁴ לאין ערך, כי בהיות הפעולה כפי טבע הפועל וההשפעה כפי יד המשפיע ויכולתו. לכן בהיות נפשות הגלגלים משפיעות הטובות לא ישפיעו כי אם המנהג הטבעי בסדר מוגבל. אבל בהיות הבורא יתברך הוא המשפיע והנותן כלל הטובות באומה נותן אליהם כידו הטובה והרחבה ולמעלה מהחוק הטבעי, כי האל אינו כלי טבע כשמים ונפשותיהם, אבל בורא אותן ולו לבדו היכולת לשנותו כפי רצונו. לכן לא תהיה פעולתו על כל פנים מסכמת להוראה השמימית בישראל, כי יעדיף עליה עדיפה מופלגת. ומפני זה תראה שלא עשתה שום מחברת באומות בנבואה ותורה ונפלאות עד אין מספר כאשר פעל בישראל. ולא היתה הוראת דגים וכוהן ומחברת הכוכבים בה בזמן יציאת מצרים מספקת לדברים היוצאים מן הטבע שנעשו אז, כי גם דגים וכוהנים מהמחברת, כולם כלי הטבע ופועלים גשמים. ואיך יתנו הדברים הרוחניים האלהיים אם לא מפאת השם יתברך שהוציא הוראת המחברת אל הפועל והשפיע יותר משהורה עליה לאין שיעור, וכמאמר משה רבנו עליו השלום: "אשר מי אל בשמים ובארץ" [אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך] (דברים ג, כד); "השקיפה ממעון קדשך" וגו' (שם כו, טו). ומם 'מעון' הוא יתרון ורצה לומר יותר ממעון השמים. ואמר גם כן: "אין כאל ישרון"⁷⁵ וגו' (שם לג, כו) להגיד, שהוא מניע השמים כגיבור רוכב על סוס⁷⁶ לכל אשר יחפוץ יטנו.⁷⁷ ואמר, שמים ושחקים ומעונה לכלול הגלגלים. וסיים במאמרו: "אשריך ישראל מי כמוך" וגו' (שם לג, כט). רוצה לומר, שמעלתם על כל האומות, שהאומות כשיזכו לתשועה הם נושעים מהגרמים השמימיים; וישראל הם עם נושע בה'. ועל זה אמר הושע: "והיה ביום ההוא אענה נאם ה' וגו' (הושע ב, כג). רוצה לומר, שהשם יתברך יענה וישפיע בהשגחתו הפרטית ויענה גם כן בהוציאו לפועל הטובות שיוורה עליהם המערכה. לכן אמר על ההשפעה האלהית: "אענה נאם ה'"; ועל פועל המערכה אמר: "והם יענו את הארץ" (שם). וכל זה רמז ישעיהו הנביא באמרו: "וחפרה הלבנה וכושה החמה" וגו' (ישעיה כד, כג). ואמר אחר כך: "והיה אור הלבנה כאור החמה" (שם ל, כו). ואמר גם כן: "לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם" וגו' (שם ס, יט). והפסוקים האלה יראה בתחילת המחשבה שהם סותרים זה את זה, אבל עם התבוננות הטוב, כולם מכוונים לתכלית אחד, כמו שאמרתי. כי בראשונה אמר הנביא שכאשר יורו הכוכבים רעה על ישראל והשם יתברך מבטלה, הנה הלבנה והחמה יבושו ויכלמו. והפסוק הב' אמר על הוראת הכוכבים שתהיה טובה על ישראל, כי אז בהיותם צדיקים תצא לפועל אבל יהיה שבעתיים הטובה והמציאות ממה שהיתה ההוראה. והוא אמרו: "והיה אור הלבנה" וגו' (שם ל, כו). וענין האור מִשָּׁל לטובה אשר יורו הגרמים השמימיים וכוהביהם המאירים, לפי שפועל הטובה והגאולה לישראל הוא הסיבה הראשונה יתברך. ואין השמים פועלים אף שיוורו עליה. לכן אמר: "לא יהיה לך עוד השמש" וגו' (שם ס, יט). והוא דיבור המשליי שטובתם והצלחתם לא יהיה מפועל השמים, כי השם יהיה להם לאור ומאתו טובותיהם. ומפני זה עם היות שהשמים יתנועעו תמיד ואחרי הוראות טובות יורו כפי מצביהם רעות, לא יהיה כן לישראל כי יהיו טובותיהם מתמידות נצח נצחים מפני ההשגחה האלהית. והוא אמרו: "לא יבוא עוד שמשך" וגומר (שם ס, כ).

75 בנדרס: "ישורון". 76 לפי זכריה א, ח. 77 לפי משלי כא, א. 78 בנדרס: "גואלך". 79 בנדרס: "ויוצרך".